

5.1 Kelio prasmė

Prieš pradėdami keliauti, visada nusistatome kelionės tikslus ir siekius. Keliaudami tikimės surasti vidinę ramybę, poilsį, atrasti tai, ko trūksta mūsų viduje. Vienas pirmųjų lietuvių keliautojų buvo LDK kunigaikštis Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis, savo keliones pradėjęs XV amžiuje.

Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis (1549–1616) – įtakingiausios ir LDK Naujųjų amžių kultūrai daug nusipelnusios lietuvių didikų kunigaikščių Radvilų giminės atstovas. Pirmasis žymus lietuvių keliautojas ir vienas didžiausių LDK Renesanso kultūros mecenatų. Našlaitėlis – prigijusi didiko pravardė, nes pagal įsigalėjusią tradiciją šios gausios giminės vyrams dažnai buvo suteikiamas Mikalojaus (reiškiančio „pergalinga tauta“) vardas, todėl įgytos pravardės tapdavo antraisiais jų vardais.

Po tėvo mirties 1565 m. gegužės 28 d. Našlaitėlis Tiubingene liko dar metams, o 1566 m. rudenį leidosi į lemtingą kelionę Italijon, aplankė Romą, Milaną, Veneciją, Paduvą. Per šią kelionę tėvo išauklėtas protestantu jaunuolis perėjo į katalikų tikėjimą. Piligrimines keliones į šventąsias vietas katalikybė skatino kaip vieną iškiliausių tikėjimo įrodymų, turinčių ne tik tikėjimo sutvirtinimo, kelio į išganymą, bet ir stebuklingo veikimo galią, tad giliai tikintis Našlaitėlis pasiryžo būti pirmuoju lietuvių pilgrimu. 1578 m. Našlaitėlis apie savo įžadus informavo popiežių Grigalių XIII ir gavo iš jo privilegiją aplankyti Jeruzalę. Į daugiau nei metus trukusią kelionę su palyda jis leidosi laivu iš Venecijos 1583 m. balandį. Aplankė Kretą, Kiprą ir pro Damaską birželio mėnesį pasiekė Jeruzalę. Aplankė Kristaus kapą, Našlaitėlis ir jo palydovai buvo įšventinti į Viešpaties karsto ordino riterius. Po kelionės į Tripolį ir kitas Artimųjų Rytų vietas Našlaitėlis leidosi į Egiptą, lankėsi Kaire, buvo pirmasis lietuvis matęs Egipto piramides ir senąją Egipto kultūrą. Visą savo kelionę Našlaitėlis plačiai aprašė dienoraštinio tipo memuaruose. Jėzuitų paskatintas, Našlaitėlis pagal memuarus nusprendė išleisti knygą „Kelionė į Jeruzalę“. Veikalas yra vienas žymiausių kelionių literatūros pavyzdžių visoje Rytų Europos tradicijoje. Jis vertinamas dėl unikalių geografinių, architektūrinių, archeologinių, antropologinių ir kultūros istorijos žinių. Našlaitėlis buvo pirmasis lietuvis, pradėjęs rinkti senosios Egipto kultūros radinius. Į Lietuvą jis bandė pargabenti ir dvi Egipte įsigytas mumijas, nes norėjo pademonstruoti senosios Egipto civilizacijos medicinos ir balzamavimo pasiekimus. Pats Našlaitėlis kelionę į Jeruzalę laikė savo tikrosios dvasinės permainos, religinės ir pasaulėžiūrinės brandos liudininke. Grįžęs į Lietuvą, jis nusprendė dar labiau atsidėti dvasiniams ir kultūriniais reikalams.

5.1 Kelio prasmė

Kelionė į Jeruzalę

Trečiasis laiškas

Liepos trisdešimtą dieną, paruošęs ir įdavęs tau laišką, dvidešimt trečią valandą išvykau iš Tripolio valtimi. Plaukiau toliau nuo miesto stovinčių prekinių laivų link pasiimti kai kuriuos kelionei į Egiptą būtinus daiktus. Ten nuvykus pakilo tokia vėtra, kad valtis negalėjo priplaukti prie dzermos, todėl buvau priverstas ten nakvoti.

Šiaurės vėjui aprimus, pasiėmęs reikiamus daiktus, atplaukiau prie dzermos, į kurią įsėdome pradėjus švisti. Laive radau daug žmonių, neturėjusių teisės sėsti į jį, nes tą dzermą buvau tikrai sau nusisamdęs. Dėl vėjų pavojaus laivas negalėjo būti perkrautas, todėl laivo kapitonas arabas juos išvarė. Dienai visai auštant, greičiau paleidęs, jis išvedė dzermą į atvirą jūrą. Tuo metu iš šono pakilo smarkesnis šiaurės vakarų vėjas, itališkai vadinamas Ponente Maestro. Kitaip negalėdami leidomės plaukti į Kipro pusę. Praėjus šešioms valandoms, jau nebematėme jokios sausumos. Iš Tripolio pasiėmiau etiopą vertėją, vardu Fajetanas, ir pasisamdžiau sargybinį. Laive buvome apie keturiasdešimt žmonių. Ta diena mums pasitaikė ypač sunki ir dėl vėjo, ir dėl laivo lynų, kurie buvo susukti iš datulių medžio žievės; aptaškyti jūros vandeniui, jie nepakenčiamai dvokė. Dėl to tą ir rytojaus dieną kiekvienas iš mūsų turėjome prie nosies laikyti acte pamirkytą skarelę, net ir miegodami. Tas vėjas siautėjo visą naktį ir dar kitos dienos rytą.

[...]

Rugpjūčio aštuntą dieną tikėjomės apie vidudienį pamatysią Egiptą, bet atstumas iki žemyno buvo per didelis. Po dviejų valandų pakilo smarkesnis, mums patogus vėjas, todėl apie devynioliktą valandą iš tolo pamatėme žemę. Net jūros vanduo atrodė drumzlinas nuo Nilo ištakų. Tą Egipto krantus drėkinančią upę šv. Raštas vadina drumzlinąja. Apie dvidešimt antrą valandą įplaukėme į Nilo žiotis, į kraštinę iš rytų pusės jo ištakos vagą.

Kairėje jūros ir upės pusėje buvo garsioji keturkampė Damjetos tvirtovė, puikiai sustiprinta aukštais keturkampių akmenų bokštais ir sienomis. Anksčiau joje būdavo dviejų šimtų karių įgula. Tada dėl karo su persais vos dvidešimt apsauginių teturėjo.

Įplaukdami į Nilą, jūroje, dešinėje pusėje, matėme keletą nelabai didelių laivų. Didesni čia ir negali priplaukti, nes nėra uosto, tik laikina prieplauka: čia iškrautą laivą dėl saugumo įtraukia į upę. Prie pat miesto stovėjo trys laivai karamuzanai, t. y. mažesnieji, dėl to teisingai taip pavadinti.

Plaukdami Nilu, krantuose matėme daugybę gandrų. Tuo metu, t. y. rugpjūčio mėnesį, jie ten suskrenda iš mūsų kraštų. Tada Nilas patvinsta, o atslūgdamas visur laukuose suneštame dumble palieka daugybę šliužų, kuriais jie maitinasi. Pakrantė-

5.1 Kelio prasmė

se taip pat labai daug ilgakojų žalių ir rausvų ančių, tokių kaip Haifoje vyskupas buvo man padovanojęs. Kairėje matyti daugybė daržų. Bus gausus derlius, ypač ryžių. Juos čia daugiausiai sėja krantuose upės, kuri daugeliu vagų išsilieja į jūrą.

Tvirtovė stovi už vienos mylios nuo miesto. Ketvirtadalį tos mylios nukeliavę, upėje matėme keturis jūros arklius (hipopotamus). Išvaizda, kailiu ir dydžiu jie labai primena mūsų taurus, tik be ragų. Jie daro labai didelius nuostolius ryžių pasėliams, dėl to apie daržus yra gilūs perkasai. Mat tų gyvulių kojos trumpos, tad jie ant pylimo negali užlipti. Darže radę žmogų, kandžiodami lengvai pribaugia. Iššovėme į juos iš keleto ilgųjų šaudyklių (bombardų), bet nežinia, ar kokį nušovėme, nes gyvuliai dideli, tvirti, tik iš kokios didesnės patrankos iššovus, tegalėtų būti užmušti. Kai kurie tuos jūrų arklius norėtų pavadinti odontotironais, nes jie dantimis kandžiojasi. Graikai juos vadina amfibijomis, nes tai gyvūnai, pusiau vandeny, pusiau sausumoje gyvenantys. Cedrenas rašo tą gyvulį esant tokio dydžio, kad dramblių galėtų praryti. Nelabai tikėtina. Vieno ypatingu didumu stebėjosi su mumis dzermoje plaukę vietiniai gyventojai, tačiau nė tas nebuvo didesnis už dramblių, tik ilgio buvo kaip dramblys. Esant Kaire, buvo atnešta netoli nuo ten užmušto vieno jūrų arklio galva – didžiulė ir baisi pažiūrėti. Pražioti jo nasrai buvo pusantros uolekties pločio. Iš jų kyšojo taip pat įsidėmėtino didumo dantys.

[...]

Rugpjūčio aštuonioliktos dienos ankstų rytą, valandą prieš švintant, atvykome į Senamiestį, kuris, einant vis tarp sodų, yra už ketvirčio mylios nuo Naujamiesčio. Po poros valandų, saulei patekėjus, persikėlėme per Nilą ir, paėję penktadalį mylios, atsidūrėme prie piramidžių. Apie jas autoriai daug yra parašę. Aš trumpai pažymėsiu, ką pats savo akimis mačiau.

Visi vienodai liudija, kad čia kadaise buvo šventuosiuose ir pasaulietiniuose raštuose išgarsėjęs Memfio miestas. Dabar nė jokių jo pėdsakų nebėr, išskyrus kažkokias menkas griuvenas pietų pusėje. Visa uždengė grynai smėlynai. Tik septyniolika piramidžių lig šiol matyti išlikusios kaip buvusios. Iš jų dvi didesnės ir trečioji – ištvirkėlės Rodopės. Jos formą ir architektūrą aprašo Plinijus 36 knygoje, 12 skyriuje. Ypač daili, tačiau vos šešiasdešimties ar septyniasdešimties uolekčių aukščio.

Šios trys piramidės, visai gerai išlikusios, priklauso prie pasaulio stebuklų. Abi didesnėsios – stulbinančio, neįtikėtino didumo. Sako, kad aukštesnioji iš jų yra trijų šimtų uolekčių ilgio, tiek pat aukščio ir pločio. Viduje ir iš lauko pusės yra labai platūs, sumaniai padaryti laiptai. Jais užlipa iki pat viršūnės. Yra keli kambariai: du iš jų didesni, vienas ant kito pastatyti. Juose buvo Egipto karalių karstai. Apatiniame dar ir šiandien stovi didelis karstas, kuriame buvo paguldytas kažkoks kūnas. Palieku daugiau apie tuos dalykus rašiusiems istorikams spręsti, kokie karaliai, kokio dydžio

5.1 Kelio prasmė

lėšomis ir kaip: ar remdamiesi mokslu, ar Egipto vergijoje buvusių žydų rankomis tas piramides pastatė, – kaip beveik visi autoriai rašo, – ir ar tie patys žydai iškasė ir tuos kanalus, kuriais nuleidžia Nilo vandenį, bei supylė pylimus, nes visai aišku, kad jie ne gamtos, bet žmogaus rankų darbas.

Lieka tik stebėtis matant, kad minėtosios piramidės pastatytos ant aukšto granito uolos kalno. Bet, kiek galima suvokti iš akmenų rūšių, jos ne iš tos pačios uolos akmenų pastatytos. Nelengva suprasti, iš kur ir kokiais būdais galėjo būti ten sugabenta šitokia daugybė akmenų, nes net ir patvinęs Nilas teka už trijų ketvirčių mylios nuo to pastato. Nė to negalima suvokti, kaip tie akmenys, kurių kiekvienas trijų uolekčių ilgio ir pločio, o storio daugiau kaip pusantros uolekties, remiantis koku mokslu ir koku darbu, galėjo būti užtraukti į tokį aukštą kalną ir padėti pačioje viršūnėje. Pati didžiausioji piramidė iš taip dailiai nutašytų keturkampių akmenų, kažkaip ypatingai pastatyta kaip natūralus kalnas. Ji keturkampė, iš apačios pamažu kyla į viršų, tačiau tie keturkampiai akmenys taip nuostabiai nelygia eile sudėti, kad visas pastatas panašus į gamtos suformuotą kalną. Užlipti, kadangi akmenys tokie stori, sunku, varginga, bet saugu. Nors žengiau visai prideramu žingsniu, piramidės viršūnę per pusantros valandos tepasiekiau. Tenai yra keturkampė plokštuma, kiekviename šone dešimties uolekčių ilgio.

Nuo šios didžiosios piramidės einant prie gretimos, dešinėje pusėje, uoloje, yra dailiai iškalti būstai. Jų viršutinė dalis padaryta tarsi lentų danga, kuri pas mus laikosi ant įstrižai sudurtų rąstų, tik tie rąstai tenai atrodo ne keturkampiai, bet pusapvaliai. Panašiai iškaltos ir sienos.

[...]

Šį trečiąjį laišką sumaniau tau iš čia parašyti, nes bijau, kad dėl audrų man teks čia Kretoje ilgiau užtrukti, negu aš norėčiau ir negu man būtų patogiu. Bet paskubėsiu į Kandiją ir, kas toliau bus, nepraleisiu nedavęs tau žinios. Rašyta Sitijoje 1583 m. spalio mėnesio 25 dieną.

Iš Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio kn. „Kelionė į Jeruzalę“

5.1 Kelio prasmė

1. Perskaitykite tekstus ir atlikite užduotis. Išsiaiškinkite ir kartu su mokytoju aptarkite nežinomus žodžius.

1. Parašykite, kas yra piligriminės kelionės. Ką apie jas žinote?

---

2. Koks buvo metų ir paros laikas, kai M. K. Radvila Našlaitėlis išsiruošė į kelionę? Kokią šalį jis planavo aplankyti?

---

3. Kaip manote, ką reiškia žodis „dzerma“?

---

4. Kada keliautojas ir jo palydovai pasiekė savo kelionės tikslą? Ar kelionė buvo sklandi?

---

5. Ką pamatė keliautojai, įplaukę į Nilo žiotis?

---

6. Nuo kokių gyvūnų keliautojams teko gintis šaudant iš bombardų? Kodėl?

---

7. Kada keliautojai atsidūrė prie piramidžių?

---

8. Išsiaiškinkite, ką reiškia žodis „uolektis“.

5.1 Kelio prasmė

9. Kokį įspūdį keliautojams padarė piramidės? Raskite tekste tai apibūdinančias citasas, jas išrašykite.

---

10. Kokia piramidė paliko didžiausią įspūdį? Kodėl?

---

11. Kokioje šalyje keliautojas rašo trečiąjį laišką?

---

12. Kiek laiko truko M. K. Radvilos Našlaitėlio kelionė?

Rašymui

2. Žemėlapyje pažymėkite vietas, kuriose lankėsi M. K. Radvila Našlaitėlis.

